

Dir nr: Dir. 2005:75
Departement: Näringsdepartementet
Beslut vid
regeringssammanträde: 2005-06-30
Rubrik: Tilläggsdirektiv till Utredningen om en översyn av
konkurrenslagen (N 2004:19)

- - - - -

Beslut vid regeringssammanträde den 30 juni 2005.

Sammanfattning av tilläggsuppdraget

En särskild utredare har tidigare tillkallats (dir. 2004:128) för att effektivisera förfarandet enligt konkurrenslagen (1993:20). Instansordningen för konkurrensskadeavgifter skall övervägas. I utredarens uppdrag ingår att överväga dels, att minska antalet domstolsinstanser, dels att införa prövningstillstånd i ledet tingsrätt-Marknadsdomstolen, för det fall utredaren finner att den nuvarande ordningen skall bestå. Utredaren skall dessutom göra en översyn av konkurrenslagens regler om företagskoncentration med anledning av rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer. I uppdraget ingår avslutningsvis att se över konkurrenslagens struktur och överskådlighet.

Utredningstiden förlängs. Utredningen skall i stället redovisa sitt uppdrag i dess helhet senast den 1 november 2006. Samtidigt utvidgas utredarens uppdrag till att pröva det förslag om kriminalisering som lämnas i betänkandet Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131) med beaktande av de remissyttranden som lämnats. Övervägandena skall göras ur ett allmänt effektiviseringsperspektiv. Utredaren skall efter analys och övervägande lämna ett sammanhållet förslag om effektivisering av förfarandet enligt konkurrenslagen. Vidare skall utredaren överväga frågan om det på grund av EG-reglernas utformning finns anledning att ändra lydelsen av 23 a § konkurrenslagen som rör beslut att godta åtaganden och i så fall komma med förslag till ändring. Utredarens uppdrag utvidgas vidare till att föreslå nya regler om vilka som får överklaga vissa av Konkurrensverkets beslut.

Konkurrensregler

EG:s grundläggande konkurrensregler för företag finns i artiklarna 81 och 82 samt i rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer. I artikel 81 förbjuds vissa former av konkurrensbegränsande samarbete mellan företag. Artikel 82 förbjuder missbruk av dominerande ställning.

EG-fördraget innehåller inga tillämpningsregler till artiklarna 81 och 82. De grundläggande tillämpningsföreskrifterna är sedan den 1 maj 2004 intagna i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpningen av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget. Genom denna förordning har kommissionens förhandskontroll genom beslut om individuella undantag och icke-ingripandebesked avskaffats och ersatts av en direkt tillämplig generell undantagsregel. EG-förordningens övergång till efterhandskontroll gäller dock inte artikel 10. Kommissionen kan enligt den artikeln i undantagsfall på eget initiativ, när det allmänna gemenskapsintresset kräver det, anta ett beslut av förklarande natur om att artikel 81 eller 82 i ett visst enskilt fall inte är tillämplig.

Den svenska konkurrenslagen är utformad med förbuden i artiklarna 81 och 82 som förebild. Konkurrensbegränsande avtal mellan företag är såsom enligt EG-reglerna i princip förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen och missbruk av dominerande ställning förbjuds i 19 § samma lag. Från och med den 1 juli 2004 har möjligheten att efter anmälan till Konkurrensverket få ett individuellt undantag ersatts av en generell, alltid tillämplig undantagsregel samtidigt som möjligheten att ansöka om icke-ingripandebesked har avskaffats.

Konkurrensverket, liksom kommissionen, kan ålägga ett företag att upphöra med en överträdelse av förbudsreglerna i artikel 81 och 82. Verket kan vidare utfärda ett sådant åläggande med avseende på förbuden i 6 och 19 §§ konkurrenslagen. Konkurrensverkets åläggande kan enligt 60 § konkurrenslagen överklagas av ett företag som berörs av beslutet. Enligt EG-fördraget får varje fysisk och juridisk person väcka talan i EG-domstolarna mot ett beslut av kommissionen som är riktat mot honom eller som är riktat till en annan person om det direkt och personligen berör honom.

Kriminalisering

Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna har utrett frågan om en kriminalisering av de konkurrensrättsliga förbuden i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget samt deras svenska motsvarigheter. Utredningen har haft uppdraget att ta fram en konkret lagstiftningsmodell för en kriminalisering.

Utredningen föreslår i sitt betänkande Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131) en straffregel som gäller fysiska personer som ingår förbjudna avtal av innebörd att konkurrerande företag fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader. Avtalet skall dessutom ha varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen. Den som ingår ett sådant förbjudet avtal skall dömas för konkurrensbrott till fängelse i högst två år. Är brottet grovt skall straffet vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Förslaget innebär vidare att Ekobrottsmyndigheten skall vara ansvarig åklagarmyndighet för utredning och lagföring av konkurrensbrott. En utredning hos Konkurrensverket om ett företags överträdelse av konkurrensreglerna skall, enligt utredningen, kunna fortsätta parallellt, när en brottsutredning pågår. Enligt direktiven till utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna är utgångspunkten att något system med s.k. kronvittnen inte är aktuellt för svenskt vidkommande. Enligt utredningen kan programmet för nedsättning och eftergift av konkurrensskadeavgift finnas kvar även om det införs en straffrättslig reglering. Emellertid kommer programmets funktion att avslöja karteller till stor del att gå förlorad enligt utredningens bedömning.

Betänkandet har remissbehandlats. En stor majoritet av remissinstanserna har avstyrkt förslaget om kriminalisering och ansett att frågan bör utredas vidare eller övervägas ytterligare. De huvudsakliga problem som remissinstanserna pekat på är de effektivitetsförluster som kan uppstå genom de dubbla förfarandena vid Konkurrensverket och Ekobrottsmyndigheten och de problem som uppstår vid tillämpningen av det svenska eftergiftsprogrammet för konkurrensskadeavgifter. Problemen leder till minskad effektivitet i det administrativa systemet samt risk för att det svenska deltagandet i nätverkssamarbetet inom EU försvåras.

Beslut att godta åtaganden

Kommissionen har enligt artikel 9 i förordning 1/2003 möjligheter att godta åtaganden från företag när kommissionen avser att fatta ett beslut om att en överträdelse skall upphöra. Genom beslutet får kommissionen göra åtagandet bindande. Beslutet skall fastställa att det inte längre finns skäl för kommissionen att ingripa. Situationen är alltså den att det åtagande som företaget erbjuder undanröjer de betänkligheter som kommissionen delgivit dem i sin preliminära bedömning.

Den 1 juli 2004 infördes en ny regel i 23 a § konkurrenslagen. Av bestämmelsen följer att Konkurrensverket får besluta att godta ett åtagande från ett företag om att vidta åtgärder som

medför att verket inte längre ifrågasätter att någon överträdelse föreligger, i en situation där fråga uppkommit om huruvida ett företag överträder något av förbuden i 6 eller 19 § eller artikel 81 eller 82 i EG-fördraget. Om Konkurrensverket godtar ett åtagande binder detta verket. Också företaget blir bundet av sitt åtagande. Ett sådant beslut får förenas med vite.

I proposition Moderniserad konkurrensövervakning (prop. 2003/04:80 s. 100) anförs att eftersom även en nationell konkurrensmyndighet enligt förordning 1/2003 skall vara behörig att godta åtaganden och en sådan regel saknades i konkurrenslagen det borde införas en regel om sådant godtagande av åtaganden avseende överträdelse av artikel 81 eller 82. Vikten av rättslikhet mellan EG-rätten och nationell rätt ansågs motivera att motsvarande bestämmelse infördes även beträffande 6 och 19 §§ konkurrenslagen.

Enligt artikel 11.4 i förordning 1/2003 skall medlemsstaternas konkurrensmyndigheter underrätta kommissionen senast 30 dagar innan ett beslut fattas med åläggande att upphöra med en överträdelse, godtagande av åtaganden eller återkallelse av ett undantag enligt förordning om gruppundantag. Denna bestämmelse har direkt effekt.

Överklagande av Konkurrensverkets beslut

För handläggningen av ärenden vid Konkurrensverket gäller bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223). Av 22 § den lagen framgår att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det gått honom emot och beslutet kan överklagas. Enligt förvaltningsrättslig praxis brukar det för klagorätt krävas att beslutet antingen påverkar den enskildes rättsställning eller berör ett intresse som på något sätt har erkänts av rättsordningen.

I 3 § förvaltningslagen föreskrivs dock att om en annan lag eller förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen så gäller den bestämmelsen.

I 60 § konkurrenslagen anges vilka beslut av Konkurrensverket som får överklagas hos Marknadsdomstolen. I 60 § andra stycket föreskrivs att vissa av dessa beslut får överklagas av ett företag som berörs av beslutet. Det gäller Konkurrensverkets beslut enligt 23 § första stycket och 25 § om åläggande för företag att upphöra med överträdelser av förbuden i 6 eller 19 § eller artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, enligt 8 a § tredje stycket eller artikel 29.2 i förordning 1/2003 om återkallelse av gruppundantag i enskilda fall och om återkallelse av ett åtagande enligt 23 a § andra stycket.

Av förarbetena (prop. 1992/93:56 s. 114) framgår att

bestämmelserna i 60 § andra stycket konkurrenslagen är avsedda att vara exklusiva. Rätten att överklaga tillkommer alltså endast företag. I första hand avses det företag som ett åläggande riktas mot. Men även andra företag än dem som kan sägas ha varit parter i ärendet har rätt att överklaga, om de berörs av beslutet. Hit kan höra konkurrerande företag men också företag i senare eller tidigare säljled som berörs mer direkt av beslutet. När det gäller övriga beslut som får överklagas anges att om rätten att överklaga gäller vad som sägs i förvaltningslagen.

I 62 § konkurrenslagen sägs att andra beslut av Konkurrensverket enligt den lagen än som avses i 60 § inte får överklagas.

Uppdraget

Överväganden om kriminalisering

Utredningen om en översyn av konkurrenslagen har tillkallats för att effektivisera förfarandet enligt konkurrenslagen. Ett syfte med arbetet är att intensifiera kampen mot olagliga karteller och även uppmärksamma frågan om det nuvarande svenska systemet medför att Sverige kommer på efterkälken gentemot andra medlemsstater i det europeiska nätverket för allokering och hantering av enskilda ärenden.

En kriminalisering av kartellförfaranden skulle ha det ekonomiska syftet att förbättra marknadens funktionsförmåga, till nytta för medborgarna och konsumenterna. Det rör sig således om ett enskilt inslag i de samlade insatserna för att uppnå största möjliga marknadseffektivitet. Frågan om kriminalisering behöver därför bedömas mot denna bakgrund och ses i förhållande till andra effektivitetsfrågor. Det är frågor som utredaren har att överväga. Utredaren skall därför även pröva det förslag som lämnas i betänkandet Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131) med beaktande av de remissyttranden som lämnats. Övervägandena skall göras ur ett allmänt effektiviseringsperspektiv. Utredaren skall efter analys och övervägande lämna ett sammanhållet förslag om effektivisering av förfarandet enligt konkurrenslagen.

Behövs nya regler för beslut att godta åtaganden?

I samband med införandet av möjligheten för Konkurrensverket att godta ett företags åtaganden slopades även den svenska förhandskontrollen efter mönster från EG-rätten. Därvid anfördes det att en svensk förhandskontroll skulle kunna komma att motverka en effektiv resursallokering inom det nätverk av konkurrensmyndigheter och kommissionen som har bildats samt störa systemets

funktion.

I samband med en underrättelse från Konkurrensverket till kommissionen i fråga om godtagande av åtagande enligt förordning 1/2003 har kommissionen anfört att ett avgörande där Konkurrensverket inte längre ifrågasätter att en överträdelse föreligger i praktiken skulle kunna anses utgöra ett förhandsbesked, där verket konstaterar att den undersökta överträdelsen inte innebär en överträdelse av konkurrensreglerna. Kommissionen har ifrågasatt om detta kan anses förenligt med förordning 1/2003, då det, med undantag av artikel 10, inte längre är möjligt att meddela förhandsbesked enligt denna förordning.

Kommissionen har inom ramen för nätverkssamarbetet meddelat att den önskar att ytterligare överväganden görs i fråga om lydelsen av 23 a § konkurrenslagen för att garantera dess överensstämmelse med EG-rätten. Mot denna bakgrund och de problem som kan komma att uppstå inom ramen för nätverkssamarbetet finns det skäl att se över utformningen av 23 a § konkurrenslagen. Utredaren skall mot bakgrund av vad kommissionen anfört om den nuvarande lydelsen av 23 a § konkurrenslagen pröva om det finns anledning att ändra lydelsen och i så fall komma med förslag till ändring.

Vem skall få överklaga Konkurrensverkets beslut?

Det kan konstateras att konkurrenslagens reglering av vem som får överklaga vissa av Konkurrensverkets beslut kan skilja sig från vad som gäller enligt förvaltningslagen och förvaltningsrättsliga principer. Detta gäller särskilt det förhållandet att, när det gäller vissa beslut, endast företag har talerätt och således inte subjekt som ej bedriver ekonomisk eller kommersiell verksamhet (jfr 3 § konkurrenslagen).

Detta har aktualiserats genom ett beslut av Konkurrensverket som gällde ett åläggande för företag att inte tillämpa ett kollektivavtal (Konkurrensverkets beslut 1999-02-19, dnr 555/96). Arbetstagarparten till avtalet ansåg sig inte ha rätt att föra talan mot beslutet och har bl.a. av den anledningen anhängiggjort ett klagomål mot Sverige vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Sverige har medgett att det föreligger en kränkning av artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna i fråga om rätten till en rättvis rättegång.

Utredaren skall mot denna bakgrund se över reglerna i 60 § andra stycket konkurrenslagen om vem som får överklaga vissa av Konkurrensverkets beslut och föreslå de ändringar som är nödvändiga.

Förlängd tid för uppdraget

Utredningen skall enligt de ursprungliga direktiven redovisa sitt uppdrag i fråga om instansordningen och företagskoncentrationer senast den 1 juli 2005 och när det gäller övriga förslag till effektivisering, regelförenkling och konkurrenslagens struktur senast den 1 februari 2006.

Utredningstiden förlängs. Utredningen skall i stället redovisa sitt uppdrag i dess helhet senast den 1 november 2006.

(Näringsdepartementet)

- - - - - slut på dokumentet - - - - -

[Åter till sidans topp](#)

Sveriges riksdag
100 12 Stockholm
Telefon: 08-786 40 00 (växel)

Frågor om riksdagen
Telefon: 020-349 000
E-post: riksdagsinformation@riksdagen.se